

Ptaki żyjące w Polsce

Ferdynand Wspaniały

Katedra Bocianoznawstwa

Uniwersytet Ornitologiczny w Krakowie

`ferdynand@uo.edu.pl`

Spis treści

1	Wprowadzenie	1
2	Rodzina krukowatych	2
2.1	Kruk	2
2.2	Gawron	2
3	Rodzina jaskółkowatych	3
3.1	Jaskółka dymówka	3
3.2	Jaskółka oknówka	3
4	Rodzina bażantowatych	3
4.1	Bażant łowny	3
4.2	Kuropatwa	5

Streszczenie

Niniejszt artykuł o ptakach ma charakter popularny. Jego zadaniem jest szerzenie wiedzy o skrzydlatych współmieszkańcach naszego kraju. Autor ma nadzieję, że przyczyni się ona do ukształtowania właściwego stosunku ludzi do żyjących u nas różnych gatunków ptaków. Wszystkie zawarte tu informacje pochodzą ze strony internetowej <http://ptaki.luzik.proste.pl>.

1 Wprowadzenie

Nauka zajmująca się badaniem i poznawaniem budowy organizmów ptaków oraz ich życia nosi nazwę ornitologii i jest częścią zoologii. Do tej dyscypliny naukowej należy morfologia, tj. nauka o wyglądzie i budowie zewnętrznej i wewnętrznej ptaka, biologia - nauka o wszelkich przejawach ich życia fizycznego:

⁰Przykładowy przypis

ekologia, nauka o wymaganych przez dany gatunek warunkach środowiskowych oraz etologia - nauka o zwyczajach i sposobie zachowania się poszczególnych gatunków. W zakres wiedzy ornitologicznej wchodzi również systematyka zoologiczna, polegająca na podziale wszystkich ptaków na grupy systematyczne (gromada, rząd, rodzina, rodzaj, gatunek) według bliższego lub dalszego pokrewieństwa.

Niezależnie od systematyki przyjęto tutaj podział wszystkich ptaków na trzy grupy według ich użyteczności gospodarczej:

- i) ptaki łowne, które w okresie lęgów znajdują się pod tzw. ochroną okresową,
- ii) ptaki objęte całoroczną ochroną, zwaną gatunkową,
- iii) ptaki, które w ciągu całego roku w ogóle nie podlegają ochronie.

2 Rodzina krukowatych

2.1 Kruk

Stosunkowo nieliczny gatunek osiadły i zalatujący. Żyje w starych lasach, w pobliżu których znajdują się skaliste zbocza, poręby, łąki, miejsca rzadko odwiedzane. Gatunek monogamiczny łączący się w pary prawdopodobnie na całe życie. Okres gniazdowania: luty - kwiecień. Gniazda buduje z gałązek, umieszcza na drzewie lub na skale, samica wyściela je miękkim materiałem. Składa 4 - 6 zielonkawych jaj kształtu jajowatego z brązowymi plamami. Wyсиaduje wyłącznie samica przez około 3 tygodnie; samiec ją w tym czasie żywi. Pisklęta są gniazdownikami, karmione przez obydwój rodziców około 40 dni.

2.2 Gawron

Pospolity gatunek osiadły i zalatujący. Przebywa najchętniej na terenach nizinnych w zagajnikach, alejach, parkach. Na terenach pagórkowatych występuje rzadko. W zimie stada gawronów pojawiają się w wielkich ilościach na polach oraz w osiedlach ludzkich, przeważnie są to osobniki z krajów położonych na północny wschód od Polski. Gnieździ się w koloniach na skrajach lasów, w zagajnikach i dużych parkach. Gniazdo umiejscawia na wysokich drzewach z dobrze rozwiniętą koroną. Jest ono dość niestarannie zbudowane z suchych gałązek trawy i suchych korzonków, wewnątrz wysłane sierścią. Gatunek monogamiczny. Okres gniazdowania: marzec - kwiecień. Samica znosi 3 - 5 jasnych, niebieskozielonych jaj, kształtu jajowatego, gęsto usianych żółtawymi i brązowymi plamkami. Jaja wysiaduje samica przez 18 - 19 dni. Pisklęta są gniazdownikami. Rodzice karmią młode przez 28-30 dni.

3 Rodzina jaskółkowatych

3.1 Jaskółka dymówka

Pospolity ptak lęgowy i przelotny. Przylatuje w połowie kwietnia, odlatuje od sierpnia do września, czasem dopiero w październiku. Żyje w mniejszych miastach i na wsiach, unika większych miast. Gnieździ się w budynkach, najchętniej w stajniach i oborach, pod dachem. Gniazdo ma kształt miskowaty, zbudowane jest z gliny i źdźbeł trawy zmieszanych ze śliną. Wnętrze wysłane jest pierzem i sierścią. Gatunek monogamiczny. Gniazduje dwa razy w roku - w maju i w czerwcu. Znosi 4 - 6 białych jaj kształtu jajowatego z fioletowoszarymi i brązowoczerwonymi plamkami. Wysiadywanie trwa 14 - 16 dni. Pisklęta są rzekomymi gniazdownikami, lęgą się okryte białawym puchem. Wykarmianie piskląt trwa około 24 dni.

3.2 Jaskółka oknówka

Liczny gatunek lęgowy i przelotny. Przylatuje w kwietniu, odlatuje we wrześniu. Przebywa w miejscach, w których żyje również jaskółka dymówka. Gniazdo buduje pod dachami budynków, rzadziej gnieździ się wewnątrz budynku. Gniazdo jest ulepione z gliny zmieszanej z błotem i śliną, w kształcie ćwierć kuli przyczepionej pod okapem dachu do ściany. Wewnątrz wysłane jest pierzem i sierścią. Gatunek monogamiczny. Gniazduje dwa razy w ciągu roku. Znosi 4 - 5 czystobiałych jaj, kształtu jajowatego. Wysiadyuje samiczka i samiec przez około dwa tygodnie. Pisklęta karmione przez 21 - 23 dni, są rzekomymi gniazdownikami, lęgą się okryte białawym puchem.

4 Rodzina bażantowatych

4.1 Bażant łowny

Jest ptakiem łownym pod ochroną okresową – koguty od 01.03 do 30.09, kury cały rok z wyjątkiem ośrodków hodowlanych, gdzie ochrona obowiązuje od 01.02 do 30.09. Na rysunku 2 z lewej strony samica (kura) z prawej samiec (kogut).

Bażanty nie posiadają jednakowego ubarwienia. Poprzez krzyżowanie kilku gatunków wytworzyły się u kogutów różnice w kolorze upierzenia. Podstawowym jego kolorem jest miedziany z ciemnymi poprzecznymi pasami. Kura jest popielatobrazowa z ciemniejszymi pasami. Młode ptaki są podobne do samicy. Kogut ma szyję najczęściej niebieskofioletową z zielonym połyskiem, wokół niej występuje biały pierścień. Dookoła oczu czerwona obwódka.

Ulubionym środowiskiem bażanta są pola i łąki sąsiadujące z gęstymi zaroślami. Zimą przebywa najchętniej w okolicy stogów i siedzib ludzkich. Jest

Rysunek 1: Jaskółka oknówka

Rysunek 2: Bażant łowny

Rysunek 3: Kuropatwa

ceniony jako ptak łowny oraz jako niszczytel szkodników. Jest ptakiem-włóczęgą, niechętnie przebywa w jednym miejscu. Gatunek osiadły, poligamiczny. Gniazdowanie trwa przez całą wiosnę. Tokuje od kwietnia do końca maja. W tym czasie wokół niego gromadzą się kury. Na początku maja kura znosi do dołka ukrytego w zaroślach 6-18 jaj, kształtu jajowatego, koloru brudnojasnooliwkowego. Wysiaduje 24-26 dni. Pisklęta są zagniazdownikami. Samica opiekuje się nimi przez cały rok.

4.2 Kuropatwa

Jest ptakiem łownym pod ochroną okresową od 22. 10 do 10.09. Na rysunku 3 pokazano samca (koguta).

Samiec niewiele różni się od samicy. Obydwa ptaki są rdzawo brązowe, strona spodnia ciała popielatoniebieska. Samiec ma na piersi ciemnobrązową podkowę, której u samicy brak lub jest słabo zaznaczona. Dorosłe kuropatwy mają popielate nogi, młode zaś - żółte lub żółtopopielate.

Gatunek osiadły, pospolity w całym kraju. Bytuje na nizinach i terenach pagórkowatych. Najchętniej przebywa na polach uprawnych. Wiosną w porze lęgowej żyje w parach, w ciągu lata cała rodzina jest razem. W zimie kuropatwy skupiają się w stada. Kuropatwa niechętnie opuszcza miejsce gniaz-

dowania, chyba że jest zmuszona w zimie szukać pożywienia, wraca jednak na stare miejsce. Jest cenna, gdyż skutecznie niszczy szkodniki w rolnictwie oraz jest ptakiem łownym. Gniazdowanie: kwiecień - czerwiec. Jest gatunkiem monogamicznym. Łączy się w pary na okres roczny. Znosi na wiosnę 10-20 żółtopopielatych, czasem czerwonych lub zielonych jaj, kształtu jajowatego. Gniazdo ukrywa na polu w koniczynie, lucernie, w zbożu itp. W przypadku zniszczenia zniesienia kuropatwa składa nowe. Wysiadują oboje rodzice 21-23 dni. Pisklęta są zagniazdownikami.